

Europska zaklada za
poboljšanje životnih
i radnih uvjeta

Međukulturna politika europskih gradova: Vodič za dobru praksu

> Sažetak <

„Trebamo naučiti proširiti naš osjećaj pripadnosti izvan lokalnih i nacionalnih zajednica te našoj tradicionalnoj privrženosti dodati novi osjećaj pripadnosti; moramo naučiti postati građani Europe.“

Ján Figel' (bivši europski povjerenik za obrazovanje, osposobljavanje, kulturu i mlade), Promišljanja o Europskoj godini međukulturnog dijaloga, izlaganje u Centru za istraživanje europskih integracija (ZEI), br. 187, 2008.

Europski gradovi – glavni nositelji međukulturne politike

Europski gradovi, poglavito oni sa snažnijim gospodarstvom, privlače useljenike iz cijeloga svijeta. U posljednjih nekoliko godina gradovi diljem Europe postaju sve raznolikiji u etničkom, kulturnom i vjerskom pogledu. Promjene u urbanim društvima pružaju mogućnosti za kulturne inovacije i međunarodnu konkurentnost. U isto vrijeme raznolikost stavlja na kušnju sposobnost gradova da uspostavljaju i održavaju miroljubive i produktivne odnose različitih segmenata stanovništva. Zbog toga je utjecaj i upravljanje međugrupnim odnosima sve raznolikijeg lokalnog stanovništva veliki izazov za gradove.

Europska mreža gradova za lokalne integracijske politike za migrante (CLIP) definira lokalnu međukulturnu politiku kao specifičnu politiku, program i aktivnosti lokalnih vlasti i organizacija kojima je cilj utjecati na društvenu interakciju, komunikaciju i međusobno razumijevanje domicilnog stanovništva i migranata te premostiti razlike među etničkim i vjerskim skupinama u određenom gradu. Projekt CLIP nastoji utvrditi i analizirati međukulturne politike koje pridonose poboljšanju pozitivnih međugrupnih odnosa i njeguju proces integracije migranata te etničkih i nacionalnih manjina.

Cilj je međukulturne politike utjecati na odnose skupina koje njeguju različite vrijednosti, norme, svjetonazore, interese i ideje.

Upravljanjem i poboljšavanjem međugrupnih odnosa postiže se veća socijalna kohezija lokalne zajednice i to upravljanjem odnosima domicilnih skupina i migranata, migranata različite etničke, kulturne i vjerske pripadnosti, lokalnih vlasti i domicilnog stanovništva, kao i migranata i manjinskih skupina.

Kao potpora razmjeni iskustava i učenja među gradovima, treći istraživački modul mreže CLIP ispituje međukulturnu politiku i praksu 31 europskog grada. Ovaj modul istražuje glavne potrebe u odnosima gradskih vlasti i manjinskih skupina, odgovore gradova i organizacija migranata na zadovoljavanje tih potreba i mjere koje gradovi poduzimaju kako bi poboljšali stavove i odnose većinskih i manjinskih skupina. S obzirom na to da se posljednjih godina među većinskim i manjinskim stanovništvom sve više javlja problem radikalizacije koja ugrožava socijalnu koheziju, istraživanje ispituje kako se gradovi nose s radikalizacijom i koje su mjere poduzeli u njezinu suzbijanju. Projekt CLIP obuhvaća odnose svih skupina koje žive u gradovima unutar te mreže, a ovaj je istraživački modul posebno usredotočen na iskustva muslimanskih zajednica, budući da je islam najveća „nova“ vjera u gradovima obuhvaćenim projektom CLIP. Izvještaj *Međukulturna politika europskih gradova* navodi detaljne rezultate tog istraživanja (Vijeće Europe i Eurofound, 2010.). Ovaj vodič za dobru praksu donosi pregled ključnih rezultata istraživanja i daje preporuke donositeljima odluka na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini.

Kontekst

Međugrupni odnosi i međukulturni dijalog središnje je pitanje trenutačnih rasprava na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini. Briga i zainteresiranost za odnose različitih skupina u gradovima na političkoj se razini odražava u raspravama o međukulturnom dijalogu. To je važno političko pitanje sa stanovišta mnogih europskih aktera: Europske unije, Vijeća Europe, međuvladinih organizacija i nevladinih udruga.

Europska unija, osobito Europska komisija, utjecajan je politički pokretač na području međukulturnog dijaloga. Europsko zakonodavstvo važan je temelj za međukulturni dijalog. Europska povelja o temeljnim pravima zakonski jamči određena politička, socijalna i ekonomska prava koja se odnose na jednakost i slobodu građana i stanovnika EU-a. Proglasivši 2008. godinu Europskom godinom međukulturnog dijaloga, EU je pokrenula i poduprla više projekata na europskoj i nacionalnoj razini koji su aktivno uključili civilno društvo.

Jedan od temeljnih ciljeva Vijeća Europe aktivno je promicanje međukulturnog dijaloga. Godine 2008. ono je objavilo „Bijelu knjigu o međukulturnom dijalogu“¹ u kojoj se ističu ciljevi i uvjeti međukulturnog dijaloga, međusobno poštovanje i razumijevanje te navodi pet općenitih prijedloga kako politički pristupiti tom pitanju. U tom dokumentu međukulturni dijalog definira se kao „otvorena i uljudna razmjena mišljenja između pojedinaca i skupina različite etničke, kulturne, vjerske i jezične pripadnosti i nasljeđa na temelju međusobna razumijevanja i poštovanja“.

Međuvladine organizacije također pridaju veliku pozornost međukulturnom dijalogu. Ujedinjeni narodi – osobito Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) – već desetljećima promiču važnost međukulturnog dijaloga, a u današnje vrijeme globalizacije smatraju ga još važnijim.

Rezultati istraživanja

Pregled lokalnih međukulturnih odnosa

U gradovima unutar mreže CLIP urbani međukulturni odnosi nisu jasni. S jedne strane, može se uočiti miran suživot koji karakterizira ograničena i djelomična suradnja različitih etničkih, vjerskih i kulturnih skupina, s pragmatičnim i prijateljskim odnosima tih skupina, malim brojem većih i nasilnih sukoba, niskim stupnjem radikalizacije na obje strane i zakonskim okvirom protiv diskriminacije koji je u nastajanju.

S druge strane, čini se da postoji nizak stupanj uključenosti migranata u provedbu međukulturne politike, nedostatak sredstava za organizacije migranata, nedostatak osobnih međukulturnih kompetencija na obje strane, velika prostorna segregacija u mnogim gradovima, nezadovoljstvo na

obje strane oko određenih pitanja, nedovoljna svijest o važnim temama u nekoliko gradova, kao i uočene napetosti među raznim manjinskim skupinama.

U mnogim gradovima raširen je osjećaj diskriminacije s obzirom na važne elemente kvalitete života, kao što su zaposlenost, stanovanje i obrazovanje. U nekim gradovima istodobno postoje dobri međukulturni odnosi i zamijećeni i doživljeni slučajevi diskriminacije. Međutim, iako su svakodnevni sukobi dio međukulturnih odnosa, veći i nasilni sukobi su rijetki. Ipak, sukobi uvezeni iz matičnih zemalja migranata igraju određenu ulogu u nekoliko gradova.

Ključni rezultati

- Većina gradova unutar mreže CLIP bavi se međugrupnim odnosima i međukulturnom politikom u okviru integracijske politike. Drugi gradovi utvrđuju svoju politiku u okviru strategija kojima se promiče raznolikost, dok istočnoeuropski gradovi provode politiku za nacionalne manjine.
- Smatra se da je od presudne važnosti ojačati organizacije migranata i među njima stvoriti osjećaj pripadnosti. Neki gradovi koriste programe za izgradnju kapaciteta, drugi osnivaju krovne organizacije, a neki provode projekte dobre prakse uključujući vođe zajednica u međukulturnu politiku.
- Mnogi gradovi vide međukulturne manifestacije kao način borbe protiv etničkih i rasnih stereotipa i način promicanja socijalne kohezije. Zbog toga većina gradova potiče ili podupire takve manifestacije – obično u suradnji s organizacijama migranata i središnjim lokalnim organizacijama.
- Utvrđeno je da se razvijanjem međukulturnih vještina mogu smanjiti nesporazumi i poboljšati miroljubivi međugrupni odnosi. Svi gradovi unutar mreže CLIP nastoje povećati međukulturne kompetencije svojih stanovnika – primjerice, kroz međukulturno i jezično obrazovanje.
- Većina gradova pokrenula je programe i akcije za borbu protiv diskriminacije i rasizma, osnovani su uredi za suzbijanje diskriminacije i provode se projekti za suzbijanje rasizma i diskriminacije.
- Neki su gradovi razmatrali inicijative za podizanje međukulturne svijesti i kompetencija policije. Drugi su organizirali akcije informiranja migranata o temama vezanim uz policiju. Ovakvim se naporima nastoji potaknuti interakcija policije i migranata te smanjiti strahove i predrasude.
- Većina je gradova provela politike glede zadovoljavanja vjerskih potreba, uključujući potrebe za bogomoljama. Neki gradovi smatraju da potpora objektima za vjerske zajednice migranata nije obveza grada, dok drugi gradovi aktivno podupiru inicijative za izgradnju i održavanje vjerskih objekata.

¹ Vijeće Europe, *Bijela knjiga o međukulturnom dijalogu: Živjeti zajedno jednaki u dostojanstvu*, predstavljena na 118. sjednici ministara vanjskih poslova Vijeća Europe u Strasbourgu 2008.

- U mnogim gradovima postavlja se pitanje muslimanskih groblja. Većina gradova odredila je zasebno groblje ili dio već postojećeg groblja za muslimansko stanovništvo. Međutim, u većini gradova pitanje pogrebnih obreda još uvijek nije riješeno i morat će mu se pristupiti u bliskoj budućnosti.
- Neki su se gradovi uključili u međuvjerski dijalog o osnovnim pitanjima vjere, kao što su razlike i zajednička obilježja vjera. Drugi gradovi okupljaju predstavnike različitih vjera kako bi razmotrili pitanja interakcije vjerskih skupina u svakodnevnom životu te političke, socijalne i društvene teme.
- Ni jedan grad unutar mreže CLIP nije izradio jasan strateški koncept koji bi bio izričito namijenjen muslimanskim zajednicama. U praksi, nekoliko gradova organizira razne projekte i inicijative radi poboljšanja odnosa s muslimanskim skupinama. Većina drugih gradova također priznaje važnost islama u međugrupnim odnosima i provodi pojedinačne projekte namijenjene muslimanskim zajednicama.
- U mnogim europskim gradovima pitanja migranata i integracije se politiziraju, unutar većinskoga stanovništva stvaraju se radikalne protuuseljeničke skupine, a među useljenicima radikalne vjersko-političke skupine. U većini gradova unutar mreže CLIP ipak nije zabilježena značajnija radikalizacija ove vrste.
- Mjere koje gradovi poduzimaju na suzbijanju protuuseljeničkih pokreta uglavnom su reakcija na konkretne radnje i događaje. Politike za suzbijanje vjersko-političke radikalizacije složenije su i usredotočene na pojedince i skupine.

Preporuke donositeljima odluka na razini EU-a

Ovaj odlomak sadrži preporuke donositeljima odluka na razini EU-a na temelju istraživanja mreže CLIP. Europska komisija, Vijeće Europe i druga europska tijela stavljaju znatan naglasak na razvoj međukulturnog dijaloga u okviru procesa integracije legalnih migranata.

Istaknuti međukulturalnost u političkim dokumentima

U zajedničkoj agendi iz 2005. godine o integraciji državljana trećih zemalja u EU, Komisija ističe važnost česte interakcije migranata i građana društva primatelja, izričito spominjući u tom kontekstu „zajedničke forume, međukulturni dijalog, obrazovanje o useljenicima i njihovim kulturama“ (Europska komisija, 2005.)². Neke od preporučenih mjera gradovi su poduzeli tijekom Europske godine međukulturnog dijaloga 2008. Komisija je također preporučila osnivanje foruma za potporu zajedničkom razumi-

jevanju međukulturalnosti u Europi i jačanje važnosti međukulturne politike u budućim strateškim političkim dokumentima EU-a.

Uspostaviti strateško vodstvo na razini EU-a

Tri zasebne opće uprave Europske komisije (Opća uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti, Opća uprava za obrazovanje i kulturu te Opća uprava za pravosuđe, slobodu i sigurnost) trenutačno se bave različitim vidovima međukulturnih odnosa i politika. Pored toga, Ured gospodarskih i socijalnih savjetnika (BEPa) veoma je zainteresiran za održavanje kontakata s predstavnicima raznih vjerskih zajednica u Europi. CLIP predlaže uspostavu strateškoga vodstva unutar Komisije kako bi se objedinile sve ove sastavnice.

Također se predlaže nastavak zajedničke suradnje Komisije i Vijeća Europe na međukulturnom dijalogu, s daljnjim programom potpore učenju i razmjeni iskustava među europskim gradovima.

Pratiti primjenu zakona o suzbijanju diskriminacije

Agencija Europske unije za temeljna prava i Europska komisija Vijeća Europe protiv rasizma i nesnošljivosti trebaju nastaviti pratiti pojave diskriminacije, rasizma i ksenofobije. Obje institucije ne trebaju samo pratiti primjenu zakona o suzbijanju diskriminacije na nacionalnoj razini, već i razvijati instrumente praćenja na regionalnoj i lokalnoj razini.

Osigurati sredstva EU-a za međukulturnu politiku

Europska komisija financira razne programe radi poboljšanja integracije migranata. Unapređivanje međukulturnih odnosa trebalo bi sustavno ugrađivati u smjernice za provedbu tih programa. Europske institucije također bi trebale financijski podupirati projekte koji unapređuju međugrupne odnose na lokalnoj razini.

Poboljšati suradnju s privatnim zakladama

Nekoliko privatnih zaklada u Europi – Soros, Bertelsmann Stiftung, Fondation Roi Baudouin, Robert Bosch Stiftung, Network of European Foundations – provode značajne aktivnosti na polju međukulturne politike. Trebalo bi poboljšati suradnju s ovim zakladama radi usklađivanja operativnih aktivnosti, izbjegavanja dvostrukog financiranja i radi zajedničkog sudjelovanja u raznim aktivnostima kroz dijalog.

Ojačati strategiju deradikalizacije

Istraživanje koje je provela mreža CLIP pokazuje da je „meka“ politika deradikalizacije i proturadikalizacije ključni sastojak uspješne preventivne politike suzbijanja terorizma u EU. Preporučuje se da uredi koordinator Vijeća ministara zaduženog za borbu protiv terorizma razmotre važnost i učinkovitost inovativnih lokalnih programa za holističku, višerazinsku i preventivnu strategiju deradikalizacije.

² Europska komisija, „Zajednička agenda za integraciju. Okvir za integraciju državljana trećih zemalja u Europskoj uniji“, priopćenje Komisije, COM(2005) 389 final, 2005.

Preporuke nacionalnim vladama

Ovaj odlomak sadrži preporuke donositeljima odluka na nacionalnoj razini. Vlade imaju ključnu ulogu u podupiranju međukulturnog i međuvjerskog dijaloga te rješavanju pitanja diskriminacije i segregacije migranata.

Podupirati sveobuhvatan međukulturni dijalog

CLIP savjetuje svim nacionalnim vladama da organiziraju konzultacije predstavnika vlade, parlamentarnih zastupnika i članova parlamentarnih odbora, zajedno sa svim ostalim relevantnim lokalnim sudionicima koji predstavljaju razne manjinske skupine, o međukulturnim odnosima i području primjene lokalne međukulturne politike za migrante. Također treba uključiti predstavnike lokalnih i regionalnih vlasti i drugih relevantnih organizacija kao što su crkve, nevladine udruge i socijalni partneri.

Održavati međuvjerski dijalog

U mnogim državama članicama bilo bi dobro da vlade održavaju stalni dijalog s predstavnicima muslimanskih zajednica o vjerskim pitanjima i integraciji. Pored toga, u nacionalnom zakonodavstvu trebalo bi utvrditi uvjete za institucionalizaciju novih vjerskih zajednica.

Uključiti međukulturnu politiku u nacionalne planove

Mnoge su države članice izradile i politički uskladile nacionalne planove integracije, kojima se utvrđuje srednjoročna strategija za uspješnu integraciju migranata u društvo. Državama članicama preporučuje se da sustavno uključuju međukulturnu politiku u svoje nacionalne planove i razmotre ugrađivanje unapređenja međukulturnih odnosa u sve glavne sastavnice nacionalne integracijske politike.

Provoditi zakone EU-a o suzbijanju diskriminacije

Budući da mnoge države članice EU-a do sada nisu provele europsko zakonodavstvo o suzbijanju diskriminacije, vlade bi trebale staviti veći naglasak na brzo i sustavno donošenje ovih zakona, kao i na praćenje njihove primjene na lokalnoj razini. Štoviše, nacionalne vlade trebale bi podupirati gradove s velikim brojem useljenika u osnivanju lokalnih ureda za borbu protiv diskriminacije i informiranju migranata o njima.

Podupirati krovne organizacije migranata

Iskustva pokazuju da postojanje krovnih organizacija migranata jača suradnju udruga članica, pomaže članovima u razvijanju kompetencija i povećava utjecaj tih udruga na integracijsku politiku. Države članice stoga trebaju promicati i podupirati osnivanje ovakvih organizacija i s njima održavati redovite kontakte.

Ohrabrivati sudjelovanje migranata u političkom životu

Državama članicama savjetuje se da potiču sudjelovanje migranata u političkom i građanskom životu olakšavanjem postupka njihova primanja u

državljanstvo, da ohrabruju aktivno i pasivno glasačko pravo osoba useljeničkoga podrijetla i jačaju svijest migranata o njihovim političkim pravima.

Suzbijati protuseljeničke radikalne tendencije

U nacionalnu gospodarsku, socijalnu i integracijsku politiku treba uključiti preventivne mjere protiv radikalizacije određenih skupina u većinskom društvu borbom protiv pojava koje dovode do etničke, rasne i kulturne radikalizacije. Ove se aktivnosti mogu temeljiti na širokom savezu svih demokratskih snaga koje aktivno sudjeluju u nacionalnom dijalogu o međukulturnoj politici.

Poticati razmjenu dobre prakse

Radi poboljšanja koordinacije nositelja međukulturne politike, nacionalne vlade trebaju stvoriti mogućnosti i osigurati financijska sredstva za razmjenu iskustava među gradovima glede međukulturne politike i uspostaviti učinkovitu koordinaciju lokalne i nacionalne razine.

Preporuke gradovima

Ove preporuke donositeljima odluka na lokalnoj razini temelje se na specifičnim iskustvima raznih gradova unutar mreže CLIP i na inovativnim idejama.

Utvrđiti okvir međukulturne politike

CLIP preporučuje gradovima da organiziraju zajedničke konzultacije nadležnih gradskih resora i političkih tijela s relevantnim lokalnim sudionicima – predstavnicima domicilnog stanovništva i migranata – kako bi razmotrili njihovo razumijevanje kulture, međukulturnih odnosa i područje primjene lokalne međukulturne politike. Bilo bi korisno u konzultacije uključiti iskusne konzultante ili stručnjake.

Rezultati istraživanja pokazuju da bi gradovi trebali usuglasiti konkretnu definiciju kulture i međukulturnih odnosa svih strana, uključujući specifične kategorije, norme, vrijednosti, prakse, obrede, simbole, svjetonazore, ideje, diskurse i ideologije. Gradovi ne bi trebali definirati kulturne razlike isključivo na temelju etničke pripadnosti, vjere, zemlje rođenja, državljanstva ili jezika kao indikatora.

Gradska vijeća trebala bi sagledati međukulturnu politiku sa šireg gledišta, koje se neće ograničiti samo na organizaciju glazbenih, folklornih i kulinarskih razmjena među manjinskim skupinama. Bilo bi korisno lokalnu međukulturnu politiku usmjeriti prema etničkim organizacijama, poboljšanju stavova i odnosa skupina i pojedinaca, poboljšanju odnosa policije i migranata, zadovoljavanju vjerskih potreba, podupiranju međuvjerskog dijaloga i deradikalizaciji.

S obzirom na važnost međukulturne politike za uspješnost lokalne integracijske politike, predlaže se da gradonačelnik, gradsko vijeće, čelnici relevantnih manjinskih skupina i predstavnici ključnih organizacija većinskoga društva (kao što su socijalni partneri, crkve i sportske udruge) preuzmu istaknutu vodeću političku ulogu.

Razmotriti ulogu međukulturne politike u integracijskoj politici

Gradovi bi trebali sagledati ulogu i važnost međukulturne politike u kontekstu lokalne politike integracije i socijalne uključenosti migranata. U tom kontekstu bit će nužno razmotriti koliko je međukulturna politika važna za sveukupnu socijalnu koheziju grada i određenih četvrti s obzirom na sve veću kulturnu, etničku i vjersku raznolikost. Svaki bi grad trebao proučiti strateške elemente svoje međukulturne politike i to tako da prvo procijeni utjecaj te politike na postojeću raznolikost.

Donositelji odluka trebali bi pratiti razvoj međukulturne politike kako bi provjerili je li ona konstantna tijekom duljeg vremenskog razdoblja ili se često mijenja, primjerice nakon lokalnih izbora. Također, trebali bi vidjeti jesu li promjene u politici izazvane određenim događajima ili se temelje na dugoročnijem pristupu i jesu li dosezi tih promjena uži ili širi i obuhvatniji.

Gradovi bi trebali procijeniti povezanost međukulturne politike i lokalne politike radi poboljšanja strukturne integracije migranata pri zapošljavanju i obrazovanju te njihov pristup socijalnim službama i stanovanju. Bit će važno vidjeti slažu li se svi sudionici da pored strukturnije integracijske politike postoji prostor i za međukulturnu politiku.

Izdvajati potrebna sredstva

Gradovi trebaju utvrditi koliko im treba sredstava (proračunskih i kadrovnih) za uspješnu i održivu lokalnu međukulturnu politiku, osobito u vrijeme kad su proračuni lokalnih vlasti u cijeloj Europi preopterećeni. Jedan dio rasprave trebao bi sagledati na koji je način osiguravanje sredstava za međukulturnu politiku povezano s osiguravanjem sredstava za strukturnu integracijsku politiku. Drugi dio rasprave mogao bi razmotriti kojoj se komponenti međukulturne politike dodjeljuje najviše odnosno najmanje sredstava i zašto.

Pri utvrđivanju proračuna za međukulturnu politiku trebalo bi razmotriti mogućnost objedinjavanja sredstava za ovu politiku u širi proračun za socijalnu koheziju i razvoj. Gradovi bi zajedno s drugim organizacijama koja osiguravaju financijska sredstva, kao što su javno-privatna partnerstva ili privatne zaklade, trebali raspraviti o tome kako mobilizirati potrebna sredstva.

Donijeti učinkovitu politiku prema etničkim skupinama

Različite komponente međukulturne politike

Lokalna međukulturna politika prema etničkim organizacijama mogla bi obuhvaćati sljedeće komponente: mapiranje i prihvaćanje tih organizacija; financiranje; osiguravanje prostora za sastanke; osnaživanje; i razvoj zajedničke vizije. Unatoč tomu što većina gradova ne prakticira sve ove komponente zajedno, gradovima se preporučuje da razmotre sve ove komponente u okviru međukulturne politike koja se zasniva na dobroj praksi.

Učinkovito mapiranje kao početna točka

Svaka međukulturna politika trebala bi se temeljiti na sustavnom mapiranju međukulturnih uvjeta, raščlambi motiva i ciljeva relevantnih organizacija, uočenih međukulturnih odnosa i postojećih kulturnih, etničkih, vjerskih i međukulturnih organizacija u gradu. Gradovi bi trebali proučiti značajne kulturne razlike između migranata i domicilnog stanovništva te njihovu važnost za uvjete i politiku integracije u lokalnu zajednicu. U skladu s time, u provedbi međukulturne politike gradovi bi trebali nastojati prevladati postojeće neznanje.

Prihvaćanje kao temeljna komponenta

Službeno prihvaćanje organizacija migranata i njihova nasljeđa jedno je od presudnih pitanja koja utječu na međugrupne odnose u mnogim europskim gradovima. Politika prihvaćanja može uključivati osnivanje konzultativnog tijela predstavnika migranata koje bi savjetovalo gradsko vijeće i njegove odbore o svim pitanjima lokalne politike od važnosti za integraciju migranata; poštovanje etničkih, kulturnih i vjerskih običaja, simbola i blagdana; međusobne pozive na gradske, vjerske i kulturne događaje; i održavanje stalnih neformalnih kontakata između grada i organizacija migranata.

Pružanje potrebne potpore

Gradovi mogu podupirati organizacije migranata izravnom novčanom potporom, koja se može organizirati putem javno-privatnoga partnerstva ili osiguranjem prostora za aktivnosti odnosno plaćanjem najamnine. Neki gradovi promiču zajedničko korištenje objekata kako bi potaknuli svakodnevnu suradnju i poboljšali međukulturne odnose manjinskih skupina. Gradovi bi mogli razmotriti koliko bi sredstava ukupno trebalo osigurati za izravno i neizravno financiranje te koje bi aktivnosti trebalo financirati, a koje projekte isključiti (primjerice, aktivnosti povezane s komercijalnim ili vjerskim interesima).

Osnaživanje organizacija migranata

CLIP je utvrdio četiri različite vrste aktivnosti koje potencijalno pridonose osnaživanju organizacija migranata i njihovu osjećaju pripadnosti:

1. organiziranje programa za izgradnju kapaciteta;
2. uključivanje migranata kao „multiplikatora“ u provedbi specifičnih programa za njihove etničke i vjerske zajednice;
3. osnivanje krovnih etničkih, vjerskih ili migrantskih organizacija radi jačanja suradnje udruga članica;
4. uključivanje vođa različitih zajednica migranata u međukulturnu politiku.

Organizacije migranata trebale bi proaktivnim ponašanjem pomoći naporima lokalnih vlasti u povećavanju svoje efektivnosti (vlastitih financija) i efikasnosti (unutarnje organizacije).

Zajednička vizija i uključiv identitet

Kako bi izbjegli ili riješili sukobe među raznim skupinama, gradovi mogu težiti zajedničkoj viziji ili sveobuhvatnom cilju koji se može postići samo

zajedničkim naporom. Kako bi postigli taj cilj, gradovi bi trebali razviti strategije i mjere koje će osigurati da svatko osjeća pripadnost dotičnom gradu. U tom kontekstu, gradovi mogu razmotriti mogućnost promicanja strategije uključivog identiteta kako bi stvorili osjećaj pripadnosti među lokalnim stanovništvom bez obzira na njihovu nacionalnost. Takav kolektivni lokalni identitet (primjerice, „mi Amsterdamci“, „naš Istanbul“ ili „naša pripadnost Dewsburyju“) trebao bi postojati paralelno s etničkim identitetom (primjerice, biti musliman ili turskoga podrijetla).

Poboljšati međugrupne odnose

Promicanje međukulturnog dijaloga

Gradovi bi mogli razmotriti mogućnost institucionalizacije međukulturnog dijaloga predstavnika manjina i većinskog društva, koji bi se trebalo temeljiti na otvorenoj i uljudnoj razmjeni mišljenja između pojedinaca i skupina različite etničke, kulturne, vjerske i jezične pripadnosti i nasljeđa. Pri organiziranju konzultativnih tijela za migrante, lokalne vlasti mogu birati između skupnog i pojedinačnog zastupništva migranata, odbora sastavljenih isključivo od stranaca i mješovitih odbora sastavljenih od stranaca i domicilnog stanovništva ili odbora sastavljenih od izabranih ili imenovanih članova.

Međukulturni dijalog unutar gradskih vijeća može se unaprijediti poticanjem i podupiranjem izbora pripadnika manjina u odbor vijeća. Također treba razmotriti mogućnost davanja glasačkih prava migrantima s dugogodišnjim boravkom.

Uspostava neformalnih kontakata

Uspješna međukulturna politika uključuje uspostavu neformalnih kontakata među pripadnicima raznih skupina, prevladavanje stereotipa i predrasuda među skupinama, kao i povećavanje doticaja s drugim skupinama i znanja o njima. Gradovi bi stoga trebali pokretati inicijative kako bi omogućili raznim skupinama da se sastaju i unapređuju odnose – primjerice, kroz neformalna kulinarska druženja, knjižničarske projekte ili zajedničke sportske događaje te nastojati poticati sudjelovanje migranata u lokalnim organizacijama većinskoga stanovništva.

Raznolikost kroz umjetnost i kulturu

Kulturne aktivnosti ključna su sastavnica uspješne međukulturne politike. Doživljavanje raznolikosti kroz umjetnost i druge kulturne aktivnosti može pomoći ljudima da prevladaju etničke i rasne stereotipe te promicati etnička i vjerska nasljeđa, raznolikost i internacionalnost. Gradovi bi stoga trebali podupirati razne događaje i aktivnosti. Kao primjere navodimo Kinesku novu godinu, budistički festival, turski dječji festival „23. travanj“ ili kraj ramazana.

Jačanje međukulturnih kompetencija

Međukulturna kompetencija može pomoći u smanjivanju kulturnih nesporazuma i poboljšavanju

miroljubivih međugrupnih odnosa, a također je i važan resurs za lokalno gospodarstvo. Zbog toga bi europski gradovi trebali nastojati povećati međukulturne kompetencije svojih stanovnika – primjerice, kroz međukulturnu edukaciju administrativnih djelatnika i policijskih časnika, projekte za međukulturno obrazovanje u školama i omladinskim klubovima, kao i programe koji će omogućiti migrantima da bolje svladaju jezik.

Aktivnosti na suzbijanju diskriminacije

Radi prevladavanja rasizma i diskriminacije, a u skladu sa zakonima EU-a o suzbijanju diskriminacije, gradovi bi trebali pokrenuti programe i akcije za borbu protiv diskriminacije i rasizma, osnovati urede za borbu protiv diskriminacije ili pokrenuti projekte za borbu protiv rasizma i diskriminacije, često u suradnji s nevladinim udrugama i socijalnim partnerima. Postojanje ureda za borbu protiv diskriminacije i njegove aktivnosti trebalo bi promicati među manjinskim zajednicama, budući da mnogi ljudi ne znaju za njih ili nemaju u njih povjerenja.

Profesionalna medijska strategija

Javna komunikacija i medijsko izvještavanje utječu na stvaranje javnog mišljenja i utvrđivanje političkih prioriteta. Stoga se predlaže razvijanje strategija za sustavno, kontinuirano i profesionalno izvještavanje o manjinama, raznolikostima i međugrupnim odnosima. Ove strategije mogu uključivati informiranje o gradskim temama na raznim jezicima, suradnju s lokalnim sredstvima priopćavanja, poboljšavanje međukulturnih kompetencija novinara i prikazivanje raznolikog stanovništva i njihovih djelatnosti u pozitivnom svjetlu.

Reguliranje korištenja javnih parkova i prostora

Gradske četvrti i drugi javni prostori važna su mjesta za susrete i interakciju s drugim ljudima. Budući da ta mjesta na različite načine koriste mnoge različite skupine, među njima može doći do sukoba koji mogu ozbiljno narušiti međugrupne odnose. Kako bi se prevladala ta opasnost, preporučuje se uspostava službi za međukulturno posredovanje koje će moći odgovoriti na sukobe i pritužbe u vezi s korištenjem javnih prostora u gradskim četvrtima. Gradovi bi također trebali pokrenuti političke inicijative kojima se promiče miroljubivo korištenje javnih prostora – projekte kojima će se riješiti sukobi zbog ponašanja na ulici ili korištenja javnih parkova i zgrada.

Poboljšati odnose policije i migranata

Policija je ključni sudionik u upravljanju međugrupnim odnosima u gradu. Preporučuje se da međukulturno obrazovanje bude prihvaćen dio obrazovanja i osposobljavanja policijskih časnika. Pored toga, policija bi trebala povećati zapošljavanje časnika koji su podrijetlom migranti.

Drugi pozitivan korak bio bi uspostavljanje policijske jedinice za povezivanje i suradnju koja bi bila osposobljena za rješavanje međukulturnih sukoba i pitanja vezanih za migrante. Preporučuje se donošenje strategija za suzbijanje kaznenih djela

počinjenih iz mržnje radi poboljšanja odnosa policije i migranata.

Policiji i predstavnicima migranata savjetuje se da organiziraju rasprave o pitanjima sigurnosti u gradskim četvrtima kao načinu izgradnje međusobnog povjerenja. Džamijske udruge i druge lokalne skupine migranata važni su partneri u takvim akcijama.

Udovoljiti različitim vjerskim potrebama

Mapiranje vjerskih organizacija u gradu

Na kulturnu raznolikost u mnogim europskim gradovima utječe sve veća etnička i vjerska raznolikost. Rezultati istraživanja koje je proveo CLIP pokazuju da, bilo iz pravnih ili objektivnih razloga, mnogi gradovi imaju malo ili uopće nemaju podataka o vjerskom sastavu svojega stanovništva. Gradovi stoga moraju osmisliti politiku koja će voditi računa o vjerskim potrebama sve većeg broja stanovnika različitih vjera polazeći od toga da nemaju osnovne društvenoekonomske podatke.

Gradonačelnik, gradsko vijeće i dužnosnici zaduženi za integraciju trebali bi održavati redovite kontakte ne samo s vjerskim organizacijama većinskoga stanovništva već i manjinskih skupina. Kontakti bi trebali biti i formalni i neformalni te bi trebali uključivati redovite sastanke i zajedničke projekte.

Poštovanje vjerskih potreba migranata

Budući da neke religije migranata imaju specifične pogrebne obrede, gradovima se preporučuje da ih poštuju i da svoja pravila o pokopu prilagode njima, a u skladu s pravnim poretom zemlje. S obzirom na različita vjerovanja nekih skupina migranata, hrana koja se poslužuje u javnim ustanovama trebala bi uključivati hranu koja zadovoljava kriterije religija migranata. Također se predlaže da vjerske svetkovine i blagdani budu dio javnog života.

Podupirati zahtjeve za izgradnju bogomolja

Gradove se ohrabruje da podrže muslimanske zajednice u njihovim planovima ili željama za izgradnju džamija. U tom pogledu, gradska bi vijeća trebala podržati načelo da vjerske slobode uključuju i pravo na „odgovarajuću“ bogomolju. Primjerice, gradovi bi mogli organizirati kampanje informiranja javnosti i posredničke strukture u četvrtima u kojima će se graditi džamije.

Poticati i podupirati međuvjerski dijalog

U vjerski raznolikim populacijama, gradovi bi trebali poticati ili podupirati međuvjerski dijalog o vjerskim i/ili svjetovnim temama. Napeti međunarodni odnosi Izraela i islamskih zemalja na Bliskom istoku stalno dovode u opasnost odnose židovskih i muslimanskih

skupina na lokalnoj razini. Stoga se gradovima preporučuje da osnivaju lokalne židovsko-muslimanske mreže radi smanjivanja napetosti i poboljšanja odnosa. Učinkovit međuvjerski dijalog također se može podupirati obrazovanjem i osposobljavanjem imama u zemljama primateljica. Takve bi se aktivnosti mogle usredotočiti na specifične društvenoekonomske i kulturne uvjete društva primatelja i njihovu važnost za dobre međukulturne odnose i plodonosan međuvjerski dijalog.

Osmisliti učinkovitu politiku deradikalizacije

Suzbijati protouseljensku radikalizaciju

Preventivne mjere protiv radikalizacije u većinskom stanovništvu uključuju bavljenje uzrocima radikalizacije, kao što su nezaposlenost, siromaštvo i neimaština zajedno sa sve lošijim društvenim položajem, nedostatkom mogućnosti, nedostatkom ikakve pozitivne vizije budućnosti i širenjem nehumanih ideologija. O problematičnim pitanjima međugrupnih odnosa trebalo bi raspravljati otvoreno i odgovorno, a ne skrivati se iza „političke korektnosti“.

Suzbijati porast protouseljenskih skupina

Mijenjanje desničarskih i rasističkih stavova težak je i vremenski zahtjevan posao. Kako bi se uhvatili u koštac s ovim izazovom, gradovi bi trebali poduzimati mjere društvene kontrole protiv takvih tendencija i radnji, uključujući javni pritisak, pravosuđe i policiju. Uredi za suzbijanje diskriminacije, kojima žrtve mogu prijaviti diskriminaciju, mogu pokrenuti kazneni progon počinitelja. Pored toga, gradovi bi trebali provoditi programe deradikalizacije pojedinaca – primjerice, programe kojima se pomaže pojedincima koji istupe iz radikalnih skupina da započnu novi život.

Sprečavati radikalizaciju mladih muslimana

Gradska vijeća trebala bi zajedno s nacionalnim vladama uspostaviti veze s muslimanskim zajednicama temeljene na povjerenju. Gradovi bi trebali poticati i cijeniti napore muslimanskih zajednica na sprečavanju ili onemogućavanju radikalnih tendencija. Nadalje, gradovi mogu poduzimati mjere kako bi smanjili frustracije mladih muslimana zbog diskriminacije i nedostatka mogućnosti, povećali otpornost muslimanskih zajednica na ideologiju džihada i uveli pojedinačne interventne programe za deradikalizaciju mladih ljudi, kao što su savjetovanje, usmjeravanje, društvena pomoć i ideološko propitivanje. Međutim, gradovi bi trebali i dalje biti svjesni moguće radikalizacije drugih vjerskih skupina – primjerice, sika i hindusa – te poduzimati odgovarajuće mjere.

O mreži CLIP

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe, grad Stuttgart i Eurofound pokrenuli su mrežu CLIP u rujnu 2006. godine. Cilj ove inicijative bio je okupiti velike europske gradove u zajednički višegodišnji proces učenja. Kroz strukturiranu razmjenu iskustava, mreža će omogućiti lokalnim vlastima da uče jedni od drugih i osmisle učinkovitu politiku integracije migranata. Pored toga, njihove će analize pridonijeti tek pokrenutoj europskoj političkoj raspravi o integraciji s inovativnim primjerima integracijske politike na lokalnoj razini.

Ukupno 20 europskih gradova i pet istraživačkih zavoda iz mreže izvrsnosti za međunarodne migracije, integraciju i socijalnu koheziju (IMISCOE), koju financira EU, sudjelovalo je u prvom istraživačkom modulu o stambenom zbrinjavanju. U istraživanju aktivno su sudjelovali sljedeći gradovi: Amsterdam, Antwerpen, Arnsberg, Beč, Breda, Brescia, Budimpešta, Dublin, Frankfurt na Majni, Izmir, Kopenhagen, Liège, Luksemburg, Marseille, Prag, Sefton, Stuttgart, Terrassa, Turku i Zagreb.

Prvi modul mreže CLIP iz 2007. bavio se stambenim zbrinjavanjem i uključivao je suradnju s Odborom regija i Vijećem europskih općina i regija (CEMR), kao i Općom upravom Europske komisije za pravosuđe, slobodu i sigurnost te Općom upravom za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti.

Drugi modul mreže CLIP iz 2007.-2008. usredotočio se na politiku raznolikosti – središnje pitanje Europske godine jednakih mogućnosti 2007. Treći modul iz 2008.–2009. usredotočio se na međukulturni i međuvjerski dijalog s muslimanskim zajednicama na lokalnoj razini i obuhvaćao je čitav niz istraživačkih metoda. Tijekom boravka na terenu, istraživači su se susreli sa 700 ljudi, uključujući gradske dužnosnike, predstavnike organizacija migranata, katoličkih i protestantskih crkava, nevladinih udruga, dobrotvornih organizacija i socijalnih partnera. Među ispitanicima bili su novinari, znanstvenici, policijski časnici, učitelji i sudionici projekata za integraciju. Četvrti modul iz 2009.–2010. usredotočen je na razne vidove etničkog poduzetništva i ulogu lokalnih vlasti.

Radi provedbe drugog istraživačkog modula, mreža je proširena na 25 gradova. Na kraju trećeg modula, cijela je mreža obuhvaćala više od 35 gradova.

Europska istraživačka skupina mreže CLIP

Centar za istraživanje migracijske politike (CMPR), Sveučilište u Swanseau;
 Europski forum za migracijske studije (efms), Sveučilište u Bambergu;
 Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Eurofound);
 Forum za međunarodna i europska istraživanja imigracije (FIERI), Sveučilište u Torinu;
 Institut za migracije i etničke studije (IMES), Sveučilište u Amsterdamu;
 Institut za urbana i regionalna istraživanja (ISR), Austrijska akademija znanosti;
 Institut za međunarodne studije (IIS), Sveučilište u Wrocławu.

Koordinator istraživanja: efms.

Rezultate istraživanja i preporuke za potrebe ovog vodiča pripremili su Doris Lüken-Klaßen i Friedrich Heckmann iz efms-a na temelju izvještaja koje su sastavili istraživači iz gorenavedenih instituta.

Koordinator istraživanja: efms.

Teresa Renehan, službenica ureda za informiranje
 ter@eurofound.europa.eu

Međukulturna politika europskih gradova (dostupno od srpnja 2010.):
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1032.htm>

Osnovni podaci o mreži CLIP:
<http://www.eurofound.europa.eu/areas/populationandsociety/clip.htm>

Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta
 Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Irska
 Telefon: (+353 1) 204 31 00
 Elektronička adresa: information@eurofound.europa.eu
 Mrežno mjesto: <http://www.eurofound.europa.eu>

Publications Office
Publications.europa.eu